

PREZENTACIJA SAVREMENE VIZUELNE UMETNOSTI U VOJVODINI 2023.

U polju savremene vizuelne umetnosti u Vojvodini u protekloj godini, nekoliko umetničkih događaja izdvojilo se svojim konceptom, istraživačkim postupkom i krajnjom realizacijom. Uprkos malim budžetima i nedostajućim finansijskim sredstvima za produkciju umetničkih dela i njihovu prezentaciju, ostvarilo se nekoliko serioznih izložbenih projekata zahvaljujući prevashodno samim autorima, umetnicima i kustosima koji su u to uložili ne samo svoje znanje i entuzijazam već i finansijska sredstva. Ovo je skoro jedina oblast kulture koju sufinansiraju sami kreatori.

Da li danas možemo govoriti o vojvođanskom kulturnom prostoru, mada je on godinama slovio kao takav? Koliko je ovaj pojam opravdan i šta ga čini posebnim? Geografska odrednica, multikulturalnost, specifična baština i još mnogo toga utkani su u dela savremene umetnosti nastala unutar tog prostora. Pišući o vojvođanskoj kulturnoj sredini, dr Ješa Denegri napominje da se njena umetnost „najpre i najbolje ističe po tome kako uspeva da ažurno korespondira sa generalnim problemskim tokovima, ta sredina stiče svoj identitet u meri koliki je i kakav lični doprinos umetnika koji u njoj deluju globalnim umetničkim senzibilitetima epohe.”¹²

Javne ustanove (galerije i muzeji) danas sve više gube moć u kreiranju atmosfere savremene umetničke scene, dok je polako ali sigurno preuzimaju privatne galerije i kolekcionari. U izostajanju finansijske podrške, nezavisne asocijacije smanjuju svoje aktivnosti i lagano se gase. Dok se težište finansiranja s javnog sektora prebacuje na privatni, zaboravlja se činjenica da prvi raspolaže potrebnim stručnim kapacitetima, dok je potonji, privatni, na tom polju deficitaran.

Iz različitog izložbenog programa vojvođanskih galerija izdvojila bih nekoliko samostalnih izložbi domaćih i inostranih autora koje su se bavile autentičnim umetničkim istraživanjima u proširenom polju umetnosti.

Goran Despotovski, redovni profesor na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, predstavio se izložbom instalacija „Tragovi egzistencije: *Subscript*” u Savremenoj galeriji u Subotici. Glavni protagonisti njegovih instalacija su šivene lutke koje predstavljaju svedene ljudske figure bez identifikovanih lica. Svojim instalacijama, načinom grupisanja ili raspoređivanjem segmenata, diskretnim audio-efektima, umetnik je ostvario aktivan dijalog s atmosferom otuđenog društva „prigušene egzistencije” u kome strah, apatija, nezainteresovanost, umor i nemoć postaju svakodnevni čovekovi saučesnici. Njegovi radovi nose u sebi diskretnu angažovanu snagu i kritiku postojećih društvenih odnosa.

---

¹² Denegri, J. (1994). *Fragmenti*. Novi Sad: Prometej.

Još jedna izložba subotičke galerije privukla je interesovanje javnosti. Kustoskinja Nela Tonković priredila je samostalnu izložbu umetnice Šejle Kamerić (BiH), pod nazivom „Ružičnjak”. Izložba se bavila pitanjima identiteta, feminizma, rodnih stereotipa. Sama kustoskinja u najavi događaja kaže sledeće: „Značajno mesto u radu Šejle Kamerić zauzima istraživanje uticaja društava, savremenih i prošlih, na formiranje (ili ukidanje) ženske slobode i oblikovanje žene po meri društva.”

Zajednička izložba grafika „Duboko crna” i „Pokret granice” Nade Denić i Milana Jakšića u Savremenoj galeriji u Pančevu donela je konceptijski dobro osmišljenu ambijentalnu postavku. Prostor galerije je animiran pojedinim segmentima (listovima grafike u tehnici suve igle) tako da odaje utisak celine, ličnog ambijenta univerzalnog značenja. Kontrast crno-belog ne samo da je dominirao pojedinim grafikama već je i čitav galerijski prostor bio tako intoniran. Geometrijskom apstrakcijom asocijativnog porekla, učvršćivanjem forme i artikulisanoj linijom, umetnici su naglasili potrebu uvođenja reda i stabilnosti kontra aktuelnom, turbulentnom društvenom okruženju.

Petre Nikoloski (UK) se u pančevačkoj galeriji predstavio izložbom „Retrospektivni pogled na 1989–2003”. Postavka predstavlja specifičnu prostornu instalaciju sastavljenu iz više različitih segmenata: objekata, skulpture, fotografija, videa i rada *in situ*. Objekte i skulpture iz „pančevačkog perioda” (*Ormar, Svedok, Grudva zemlje*) Petre Nikoloski je povezao i zaokružio intervencijom „na licu mesta” na plafonu (crtež od protkanih raznobojnih niti vune) i u prostoru galerije (zavese od spojenih delova bele hartije), te tako povukao jedinstvenu liniju koja spaja njegove najranije radove s najaktuelnijom produkcijom. Segmente instalacije povezuje jedinstveni umetnikov diskurs, tranzicijska paradigmatična sudbina, potreba da uticaje balkanskog regiona artikuliše kroz univerzalni jezik umetnosti i da im dâ internacionalnu dimenziju.

Zrenjaninska Savremena galerija u saradnji sa kustoskinjom Svetlanom Mladenov predstavila je kanadskog umetnika Stjuarta Rida i njegov projekat „Unutar ograničenja” realizovan u metrou Toronta (stanica Junion) u vidu dugačkog staklenog zida ispunjenog crtežima figura i portreta putnika. Njegova autentična serija monumentalnih crteža s mnogo iskrenosti i empatije, ali i dovoljno distance, govori o karakteristikama i stanjima putnika-građana Toronta, o suživotu u multinacionalnoj sredini, o toleranciji i razumevanju, o njihovim strepnjama i nadanjima. Na izložbi u zrenjaninskoj Savremenoj galeriji, umetnik se predstavio monumentalnim crtežima i kratkim dokumentarno-umetničkim filmom.

U Salonu muzeja *Terra* u Kikindi predstavila se srpsko-kanadska umetnica Vesna Perunović projektom „Paradigma doma”. Sama umetnica navodi: „Odgovarajući na različite krize koje postoje u današnjem društvu, predstavljeni rad sugerise reflektivni prostor za dijalog oko tema izolacije, podeljenosti, tranzicionih identiteta, ljudskih prava, doma i pripadnosti, i time se vraća na teme koje leže u osnovi moje umetničke prakse: granice, raseljavanje i migracije.”

Istraživanje u okviru kolekcije *Terra* koje je sprovedla Svetlana Mladenov rezultiralo je izložbom „*Terra – Projekat Koncept*” i odnosilo se na period 1991–1998. u kome je eg-

zistirao ovaj prateći projekat. U njemu je učestvovalo osam umetničkih kritičara i brojni umetnici. Projekat je bio pristupačan, ne samo vajarima već i stvaraocima iz drugih umetničkih disciplina: slikarima, grafičarima, fotografima... svima onima koji su imali potrebu da se, makar nakratko, izraze kroz terakotu, taj podatni prirodni materijal. Mali format skulptura je bio zahvalniji za različite eksperimente, za pokušaje inoviranja, traženja novog izražajnog rešenja, za procesualni rad...

Tri različite generacije novosadskih umetnika predstavljene su u galerijama i muzejima Novog Sada: Andreja Bačo Vasiljević u Galeriji likovne umetnosti poklon zbirci Rajka Mamuzića, Maja Erdeljanin u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine i Sanja Radaković u Galeriji SULUV.

Izložba skulptura „Večiti trag” Andreje Baće Vasiljevića predstavila je njegovo stvaralaštvo od 1976. godine do danas. Ova retrospektivna postavka obuhvatila je sve faze i cikluse njegovog opusa i pokazala ključne promene u umetnikovom diskursu.

Maja Erdeljanin, izložbom „Dragi dnevniče”, uvela je publiku u svet slavljenja boje i arhiviranja uspomena. Slikane površine gradi u slobodnom mešanju i dodirivanju različitih bojenih površina u koje inkorporira dnevničko beleženje događaja vezanih za sopstveni svakodnevni život i emocije. U ovim radovima spojila je dve svoje velike ljubavi: slikanje i pisanje, i tako ostvarila prirodan i spontan dijalog boje i reči.

Sonja Radaković, najmlađa među njima, svojim performansom „Previše si stara” ukazala je na važnost kvaliteta života, rodne probleme i probleme starenja, kritički se odnoseći prema društvenim stereotipima koji se tiču procesa starenja i samog pojma starosti.

Vesna Perunović, koju sam već pomenula, predstavila se i u Malom likovnom salonu Kulturnog centra Novog Sada izložbom crteža i umetničkih knjiga pod nazivom „Dom i pripadanje”. Umetnica je istraživala koncept doma, gubitka i duboke ljudske žudnje za povezivanjem i pripadanjem.

Obimniji i složeniji izložbeni projekat „Na putevima srpske umetnosti 1923–2023: od Konjovića do Marine Abramović” inicirala je Galerija Bel Art – privatna galerija iz Novog Sada, te ga realizovala u prostorima Kreativnog distrikta. Autor ove kompleksne izložbe je Sava Stepanov koji nije imao nimalo lak zadatak da ukaže na sve one ličnosti i pojave koje su ostavile traga u našoj istoriji umetnosti, a da pritom bude ograničen u izboru na privatne kolekcije i kolekcionare. Na sreću, izložba je pokazala bogatstvo privatnih kolekcija u Srbiji, s recentnim umetničkim eksponatima preko kojih je bilo moguće ukazati na važne tokove i aktere savremene umetnosti u Srbiji.

Promocija i afirmacija lokalne umetničke prakse unutar globalnog umetničkog prostora važan je segment rada svih činilaca vojvođanske umetničke scene. Pomenula bih nekoliko međunarodnih saradnji i prezentacija: retrospektivna izložba Raše Teodosijevića „Sutra je ponedeljak”, koju je koncipirala kustoskinja dr Sanja Kojić Mladenov, a producirao Muzej savremene umetnosti Vojvodine, gostovala je u Banjaluci, u Muzeju savremene umetnosti Republike Srpske. Savremena skulptura Srbije je predstavljena izložbom „Skulptura posle skulpture” u Temišvaru (Rumunija) za čiju je selekciju bio odgo-

voran Sava Stepanov, a za organizaciju Galerija Bel Art iz Novog Sada. Kulturni centar Novog Sada ostvario je saradnju špansko-srpskih umetnika u okviru projekta „Art links 2023”, a realizovao je kroz izložbu „Kamen-papir-makaze 5” koju su pripremile Maja Erdeljanin i Begonja Ramos Mesa. Dvadeset umetnika, od toga deset iz Novog Sada, predstavilo je svoje radove u Galeriji Fakulteta likovnih umetnosti u Madridu.